

МИЛОШ ЦРЊАНСКИ (1893-1977)

„СЕОБЕ” прва књига (1929)

ИСТРАЖИВАЧКИ ЗАДАЦИ

I

1. Звезда је у наслову прве главе „Сеоба”. Запази чулне мотиве и знаке који се појављују на путу од звезде до човека, Вука Исаковича.
2. Која је уметничка улога и симболичка вредност: БЕСКРАЈНОГ ПЛАВОГ КРУГА, ЗВЕЗДЕ, ПОМРЧИНЕ, БАРУШТИНЕ И МУТНЕ ДУБИНЕ?
3. Каква расположења изазивају знаци везани за: ВИСИНУ, НЕОГРАНИЧЕН ПРОСТОР И СВЕТЛОСТ, а каква они који означавају: НИЗИНУ, СТЕШЊЕН ПРОСТОР И ТАМУ?
4. Обрати пажњу на ЗАШТИТНИЧКУ МОЋ колибе у којој затичемо Вука на почетку, а и на описе Аранђелове и Вукове куће.
5. Како се угрожена и несигурна скровишта уклапају у мотиве ПУТОВАЊА И СЕОБА?
6. Свет романа као да је у целини сачињен од праелемената: ЗЕМЉЕ, ВОДЕ, ВАЗДУХА И ВАТРЕ (блато, магле, мочваре, облаци, киша, светлост, звезде). Протумачити.
7. Који све ликови у делу чезну за озвезданим небом?

ПОДСЕТНИК

- ЕТЕРИЗЦИЈА је уметнички поступак којим се предмет из постојаног или чврстог облика преображава у ваздушасто, прозрачно, флуидно стање, у нешто узвишено и небеско
  - ✓ Трагање за изгубљеним човеком води од звезде до баруштине
  - ✓ БЕСКРАЈ = духовна ширина, слобода
- НЕБЕСКО ПЛАВЕТНИЛО = лет, уздизање
- КРУГ позива ЗВЕЗДУ у своје средиште и тако истиче њену симболику

ЗВЕЗДА = идеал, водиља, озарење; духовна чистота, судбина, морална узвишеност, недостижност

✚ РАСЦЕП између телесног и духовног битисања појачава несклад између постојећих жеља и стварних околности живљења.

❖ ТРОШНА и НЕСИГУРНА скровишта актуелизују отворен и затворен простор.

- Мотиви путовања, сеоба и ратовања везани за препреке од тврде, тешке и опоре материје: ЗЕМЉА и ВОДА са безброј мена и облика.
- ВОДА царује у доњем свету „Сеоба”, тамо где човек битише.
- ВАЗДУХ повезује високе углове посматрања.
- Ваздух је здружен са супстратима воде, са облацима, маглама и испарењима; од ваздуха и светлости (топлота - ВАТРА)твори се горњи свет „Сеоба”.

II

Анализирај лик ВУКА ИСАКОВИЧА према следећим тезама:

- Упорни путник и неуморни сањар
- Ратује „по туђој вољи и за туђ рачун”
- Звезда и низ разочарења(унутрашња драма)
- Несклад између тела и духа
- Два Вука Исаковича: „један јаше..., а други као сенка корача крај њега”
- Тражење нове завичајности (отићи или остати)
- Чему је тежио, а шта је постигао?
- Како се виша команда понаша према Славенско-подунавском полку?
- Уметничким примерима илустровати тешку судбину ратника.
- Помоћу слике Славенско-подунавског пука објаснити аустријску политику према Србима и негерманским народима.

ПОДСЕТНИК

- ✓ У животу ВУКА ИСАКОВИЧА постоје прошлост и садашњост, као два различита периода.

У ПРОШЛОСТИ: - немирног духа, невичан трговачким пословима, немаран према обавезама;

- у трговачким пословима губитник, без смисла и воље за посао;
- стални несклад душе и тела; авантуристички дух;
- леп и снажан, одаје се пијанству, блуду, кавгама;
- сабље и коњи су му велика и непролазна љубав. Зато се опредељује за војнички живот.

У САДАШЊОСТИ: - задржао огромну снагу, немирни дух и ратничке склоности, али је и породичан човек: муж и отац;

- војничком позиву се посветио из два разлога: да оствари војничку каријеру и да буде на челу својих сународника, који су као немачки поданици, морали да се боре за туђе интересе;

- као официр и командант пука, Вук воли своје војнике: тражи од њих дисциплину и извршење задатака, али их и штити. Зна сваког војника у душу, зна њихове породице, имовно стање.

- ✓ ВУК ИСАКОВИЧ егзистира у два света, паралелно и истовремено.

Једно је РЕАЛАН свет који чине породица, ратовања, лутања, блато, смрад, страдања.

Друго је МИСАОНО-ЕМОТИВНИ свет, испуњен вером, сновима, чежњама и надама.

Ова два света су истовремено и две стране једне личности: у њему су РАТНИК и ЧОВЕК. Када се споје, настаје унутрашњи расцеп.

Док војује, у њему влада динамични принцип – не држи га место, свој пуни смисао види у окршајима; чувен по храбрости.

Док не ратује, разочарано је замишљен над својим узалудним лутањима.

Док је ратник он је силовит од снаге и полета; кад је *не-ратник* он је резигнирани меланхолик.

- ✓ У ВУКУ ИСАКОВИЧУ истовремено живе послушник и бунтовник.

Њиме владају други, јер је он војник који служи и извршава наређења.

Бунтовник је у њему стално притајен, повремено се јави и полако разграђује његов војнички став и држање.

- ✓ Према жени, ДАФИНИ, Вука гаји двојака осећања: на једној страни је љубав, на другој досада. Према жени је пажљив, заљубљен је у њену изузетну лепоту, годе му њена пажња, нежност и приврженост. Како време пролази, како стари и како га обузимају војничке обавезе и мисли о сеобама, све мање је спреман да прихвата и разуме женина необуздана миловања.
- ✓ На крају свог ратовања, схватио је узалудност и апсурдност, бесмисленост свега онога што га је вукло по европским ратиштима.
- ✓ Одисејевски мотив – одлазак и повратак ратника.

III

- НОВАЦ и ЉУБАВ имају значајну улогу у роману. Анализирати лик АРАНЂЕЛА ИСАКОВИЧА супротстављањем тих мотива.
- Какав је однос између материјалних и духовних вредности у роману? Запази што више разлика и сличности између ВУКА и АРАНЂЕЛА.
- Госпожи ДАФИНИ привиђају се грозоморне слике. Покушај да објасниш порекло тих утвара. Какву уметничку функцију имају халуциниране слике?
- „Сеобе” садрже много уметничких порука и идеја. Оне обично казују истине о битни људским вредностима као што су: животни циљеви, лепота, младост, срећа, љубав, слобода, духовна снага и моћ, смисао човековог постојања. Објасни их.

IV

ТЕМАТСКО-ИДЕЈНИ СЛОЈЕВИ РОМАНА

Објасни функцију ликова тумачећи проблеме:

1. Брачни троугао

2. Зла судбина народа
3. Сеобе
4. Деобе (класне и цивилизацијске)
5. Обећана земља
6. Проблем идентитета
7. Тема пролазности и смрти
8. Отуђеност
9. Људска немоћ
10. Усамљеност
11. Моралне дилеме
12. Психолошки ломови
13. Узалудност деловања и живљења
14. Празнина душе
15. Ништавило

V

ПОСЕБНИ ИСТРАЖИВАЧКИ ЗАДАЦИ

- Прочитати прве четири и почетак пете главе *Мемоара* Симеона Пишчевића.
- Објаснити одакле су све људи долазили у Војводину, куда су и када из ње ишли. Какве су то сеобе биле?
- Пронаћи на географској карти и означити (прецртати) ратни пут Вука Исаковича и друга места радње, која се у роману помињу.
- Тематски оквири романа, теме о сеобама у светској и нашој књижевности. Поређење са Одисејом (повратак ратника) и Толстојевим романом „Рат и мир”.

- ✚ Видети из теорије књижевности шта су мемоари као књижевна врста. У чему је њихова сродност и разлика са путописом?
- ✚ Протумачити технику тока свести, једног или два лика, у некој сцени, призору, одломку, глави.
- ✚ Исписати славеносербски говор и објаснити ко и када тако говори.

ЛИТЕРАТУРА

Новица Петковић, **Два српска романа** – Студије о Нечистој крви и Сеобама, Народна књига, Београд, 1988.

Марко Ристић, **Критички радови** (Сеобе), Матица српска, Нови Сад, 1987.

Никола Милошевић, **Роман Милоша Црњанског** (Метафизички вид стваралаштва Милоша Црњанског), Нолит, Београд, 1988.

Милан Богдановић, **Критички радови** (Милош Црњански: Сеобе), Матица српска, Нови Сад, 1979.

Милош Ђорђевић, **Модели српског романа**, Просвета, Београд, 1996.

Александра Радовановић, професор српског језика и књижевности

Друга крагујевачка гимназија, Крагујевац